

PRO EUROPA

in fo

LIGA
PRO
EUROPA

BULETIN INFORMATIV AL LIGII PRO EUROPA, NR. 2, DECEMBRIE 1994

ATELIERELE DEMOCRAȚIEI

În decembrie 1989 Timișoara a stupefiat România și întreaga lume cu vitalitatea valorilor civice conservate în ciuda înghețului comunist. S-au manifestat atunci, în ciuda terorii securității, valori capitale și perene ale spiritualității europene: cetățenii orașului s-au mobilizat spontan pentru a-și proteja un concetățean persecutat de poliția politică a dictaturii. Această solidaritate spontană este valoarea supremă a civilizației noastre, căci s-au găsit întotdeauna, în ciuda pedepselor draconice, în toate dictaturile, cetățeni de rind care s-au organizat riscându-și nu o dată viața și securitatea personală pentru a salva pe cea a aproapelui, foarte adesea necunoscut. Consolidarea și generalizarea acestei atitudini, extinderea ei de la nivelul individului la cel al comunității rămâne un deziderat al epocii noastre, sfârșită de absurde și inutile atrocități, chiar aici, în imediata noastră vecinătate.

Timișoara a fost, din acest punct de vedere, întotdeauna un loc oarecum deosebit, capabil și de îmblinzirea unor lideri comuniști. De unde provine această substanță specială? Probabil de la faptul că, în ciuda diluărilor succesive sub pretextul necesității industrializării, Timișoara a fost și a reușit să rămână o comunitate unitară în diversitatea sa, iar cetățenii ei, în majoritatea lor, au rămas conștiințe, nu simpli locuitori.

Rezistența Timișoarei la asimilare ideologică s-a datorat celor două constante ale sale: păstrarea tradiției locale și deschiderea către lume, algoritmul integrator al specificului local cu globalismul relațional.

Aici a văzut lumina zilei cel mai coerent program al reformei din România, Proclamația de la Timișoara, aici s-au păstrat, în ciuda presiunilor de tot felul, respectul pentru diversitate, patriotismul local, pragmatismul și deschiderea spre Europa.

Smaranda Enache

(continuarea în pag. 7)

PROMOVAREA MULTICULTURALITĂȚII

În cadrul programului „Promovarea multiculturalității - factor de prevenire a conflictelor” - program finanțat de către Comunitatea Europeană - Programul pentru democrație PHARE - Liga Pro Europa, Filiala Satu Mare a organizat în data de 10 decembrie 1994 masa rotundă intitulată „Presă într-un stat de drept”, invitați fiind domnii Ioan T. Morar, redactor-șef adjunct la „Academia Cașavencu” și Sztanik István, redactor-șef la „Erdélyi Napló”. Întâlnirea s-a transformat într-un mic seminar, cei peste 50 de participanți purtând un viu și interesant dialog atât cu cei doi invitați cât și cu reprezentanții presei de pe plan local. Moderatoarea discuțiilor a fost doamna Anamaria Pop, co-președinta Ligii PRO EUROPA - Filiala Satu Mare.

În cadrul aceluiași program, în zilele de 17-18 noiembrie a avut loc seminarul intitulat „Știm să protejăm și să valorificăm tezaurul conferit de diversitatea etniilor din această parte a țării?”. Timp de două zile, în fața unui auditoriu interesat de tematica propusă, au conferențiat doamnele Smaranda Enache, co-președinta LPE din Tîrgu-Mureș, Silvia Ceucă, jurist din Satu Mare, Daniela Oltean, muzeolog din Satu Mare, alături de domnii profesori dr. Paul Binder din Brașov, prof. Nae Antonescu, istoric literar din Terebești, Andrei Cornea, politolog de la Revista „22”, Kereskényi Sándor, politolog din Satu Mare, prof. dr. Hary Kuller de la CNR-UNESCO din București și Szokoly Elek, filozof, directorul Centrului Intercultural din Tîrgu-Mureș.

CENTRUL INTERCULTURAL
KÖZPONT
INTERKULTURÁLIS
ZENTRUM
INTERKULTURELLES

Programul activităților pe anul 1995
- proiect -

IANUARIE

21 ianuarie - „Pro Europa la 5 ani” - colocviu
Crearea unui videofilm despre activitatea LPE
Redactarea INFO Pro Europa

FEBRUARIE

Forum: „Basarabia între Est și Vest”
Apariția volumului „Multiculturalitate în
arhitectura ecleziastică din Transilvania”
analiza primelor 3 capitole din „Manualul
multicultural”

MARTIE

13-19 martie „Săptămîna toleranței” - serie de
manifestări culturale
Masă rotundă: „Valoarea diversității”
Lansarea studiului: „Rolul presei locale în
pregătirea psihică a conflictului interetnic din

martie 1990 de la Tîrgu-Mureș” - analiză de
conținut
Altera - lansarea revistei

APRILIE

Forum: „Iluminismul românesc în Transilvania”

MAI

6 mai - Crosul „Pro Europa” - Ediția II
1-15 mai - Expoziția: „Piețele orașelor din Europa”
în colaborare cu Uniunea Europeană
11 mai - Masă rotundă: „Cui îi e frică de Europa?”
- cu participarea unor invitați din partea Uniunii
Europene
12 mai - Concert simfonic dedicat Zilei Schuman

IUNIE

15 iunie - Forum: „Cinci ani de la Piața
Universității” - dezbateri cu participarea unor
personalități din Grupul pentru Dialog Social

IULIE

Forum: „Țările Baltice - pe calea evadării din
«îmbrățișare» sovietică”
17-23 iulie - Universitatea de vară Bálványos -
Ediția a VI-a - „Pactul de stabilitate în Europa și
Tratatul de bază româno-ungar - realități, iluzii,
speranțe”

AUGUST

Concediu

SEPTEMBRIE

Forum: „Ceangăii - români maghiarizați sau
maghiari românizați?”

OCTOMBRIE

Masă rotundă - „SOS-Castelele din Transilvania”
- programe de turism cultural pentru salvarea
monumentelor arhitecturale din Transilvania

NOIEMBRIE

Forum: „Evreii în Transilvania”

DECEMBRIE

Forum: „Modele multiculturale europene și
regionale - de la Sarajevo la Helsinki”
Lansarea Manualului multicultural a Tîrgu-
Mureșului
Lansarea Calendarului ecumenic transilvan

Activități permanente:

Pregătirea corului multicultural de copii
Cursuri de limbi transilvane
Info Pro Europa - lunar
Altera - trimestrial
Activități editoriale

„PROCESUL“ BÁLVÁNYOS CONTINUĂ

Dacă ar fi să facem poezie - cum „tot românul s-a născut poet“ (contaminarea fiind posibilă și acceptabilă chiar și pentru un secu!) - am putea profita de jocul facil al cuvintelor declinând substantivul „idol“ (sensul toponimicului maghiar „Bálványos“) în serviciul scopului urmărit. Dar cum utilitatea unei „dări de seamă“ despre ceea ce se petrece în fond la Bálványos de cinci ani de zile este prioritară, preferăm proza. Cinci ani de zile care, „într-o societate ca a noastră, care încearcă să-și recreeze tradiția instituțiilor... (după observația Gabrielei Adameșteanu în „22“ nr.30/94) înseamnă destul de mult“. În răstimpul „destul de mult“, trebuie să observăm că Bálványos, sau mai bine zis, Tabăra și Universitatea de Vară din acest splendid loc transilvan, a devenit o noțiune. „Se cuvin de aceea de la început subliniate - continuă aceeași Gabriela Adameșteanu, „recidivistă“ printre lectorii Universității de Vară - perseverența și devotamentul organizatorilor de a introduce *normalitatea* în relațiile româno-maghiare: a Ligii Pro Europa (...), a co-președintei sale, Smaranda Enache, a Uniunii Asociațiilor Tineretului Maghiar și Asociației Pro-Democrația, care anul acesta a trimis și ea cursanți la Bálványos. (Printre premierele semnificative am putea adăuga și găzduirea de către Liga Pro Europa a opt studenți din Basarabia!).

În privința „perseverenței și devotamentului“ se cuvine o completare importantă: rolul Fundației Pro Minoritate și al Tinerilor Democrați din Ungaria la inițierea și păstrarea „normalității“ mai sus citate. Fără ei probail că basmul nu ar fi devenit realitate.

Cea ce s-ar putea spune în foarte puține cuvinte despre „procesul“ de la Bálványos - cum a fost numit de unii ziariști puși pe generalizări istorice - ar fi: deschidere, competență, simț critic, destindere, simțul umorului, angajare, sinceritate, seriozitate, lipsă de protocol. Însuși faptul că mulți conferențieri, ca și majoritatea cursanților revin cu regularitate, aproape an de an, la „locul faptei“, este o

convingătoare dovadă a succesului acestei inițiative. Lunga listă a personalităților academice, politice, culturale etc., care și-au adus aportul la prestigiul instituției, precum și cea a „disciplinelor“ și a temelor dezbătute, ar putea face cinste oricărei universități, fie ea și „de iarnă“.

Nume ca George Schöpflin, Abbas Faiz, Krasimir Kanev, Gáspár Bíró, Alexander Ogorodnikov, Dorin Tudoran, William Totok, Gabriel Andreescu, Adrian Moruzi, Horia Rusu, Justin Marchiș, Zoe Petre, Gabriela Adameșteanu, Domokos Géza, Ivo Peters, Orbán Viktor, Brandon O'Leary, Gyimesi Éva, Smaranda Enache, înșirate oarecum la întâmplare, dimpreună cu multe altele, care s-au perindat de-a lungul celor cinci ani ai Taberei de la Bálványos, îi stau mărturie.

Dacă ar fi să încercăm niște observații nesentimentale am putea constata probabil și evoluțiile generale ale spiritului public prin cazul particular al fenomenului analizat: entuziasmelor și euforiilor de început le-a urmat dezumflarea, decepția și apatia prin reacție, ca spre sfârșitul „cincinalului“ în discuție să intre pe făgașul unei normalități realiste. Această normalitate va duce lipsă, probabil, de spontaneitate și imaginația, deseori exuberantă, a începuturilor, dar va fi, fără îndoială, mai coerentă, mai organizată și poate chiar mai eficientă în demersurile sale. Fără a anula atmosfera estivală din Tabără, dimensiunea „universitară“ pare să cîștige teren. Dezbateră luxuriantă stăvilită între malurile unei coerențe responsabile indică o maturizare a „instituției“, o orientare mai chibzuită, mai conștientă, cu toate riscurile pierderii improvizației și prospețimii inocente a „neștiutorilor“. Cu trecerea timpului, suma întrebărilor a rămas aproximativ aceeași, cantitatea răspunsurilor arogante a scăzut simțitor, ceea ce semnifică nu numai o amplificare a scepticismului social, dar și creșterea gradului de responsabilitate a analizei, părăsirea viziunilor epidermice.

Ideea programului din acest an a fost mai degrabă pragmatică. Realizarea,

nu tocmai. Titlul comun propus de partenerul din Ungaria, „Hogyan csináljuk?“ - „Ce-i de făcut?“ - ar fi sugerat căutarea în comun a unor răspunsuri cât se poate de concrete privitoare la privatizare, cultură și învățămînt în tranziție, rolul social al comunităților bisericești, sau al autonomiilor locale. Dacă răspunsurile s-au menținut adesea la nivel eseistic s-au întîmplat așa nu numai datorită genului preferat al interlocutorilor, dar mai ales imposibilității de a elibera rețete gratuite într-o societate a tranziției dezacordate. Se pare că sîntem condamnați la risipa de a redescoperi, chiar reinventa totul, pe cheltuială proprie. Și cu cît sîntem mai săraci, acest proces va dura mai mult.

Analiza pertinentă a contribuției conferențiarilor Universității ar putea să cuprindă un volum special. Ar merita probabil. În lipsa acestuia, cu scuzele de rigoare, ne limităm la a enumera doar cîteva dintre personalitățile marcante care au onorat cu prezența „catedra“ Universității din această vară. În ordinea intrării în „scenă“: prof.univ. Zoe Petre, scriitoarea Gabriela Adameșteanu, editorul Gyurgyák János, Csótán Ferenc, omul de afaceri și politicianul Zwack Péter, prof. Lucia Negomireanu, Dorin Popovici, teologul Kúti József, părintele Justin Marchiș, prof.univ. Egyed Péter, primarul Adrian Moruzi, Bán László, prof. Magyari Nándor și alții.

Și ca să nu ne arogăm toate răspunsurile la întrebarea „Ce-i de făcut?, seria conferințelor s-a încheiat cu o altă întrebare, deloc retorică: „Ce ni s-a întîmplat:1989-1994?“. Nu știm dacă răspunsurile date la această masă rotundă de Gabriel Andreescu, Szájer József, Horia Rusu, Smaranda Enache, Valentin Stan, sau Eckstein-Kovács Péter au avut sau nu menirea de a clarifica cel mai confuz „cincinal“ al istoriei noastre recente, dar nu putem nega faptul că fără aceste clarificări șansele de a găsi răspunsurile adecvate la întrebările viitorului sînt practic inexistente.

„Procesul“ Bálványos continuă.

(Sz.E.)

LE ROMA - LE BIPRINJEANDE MAȘCAR AMENDE

Între 25-26 noiembrie 1994 s-a desfășurat la Sala Mică a Palatului Culturii din Tîrgu-Mureș seminarul internațional cu titlul „Romii, necunoscuții de lângă noi”.

Seminarul s-a desfășurat în patru sesiuni:

- Protecția minorităților în România. Minoritatea romilor - definire și problematică specifică;
- Instituțiile statului și comunitatea romilor;
- Prevenirea și soluționarea conflictelor în comunitățile multietnice;
- Autoorganizarea comunităților de romi în Europa Centrală și de Est - realități, experiențe, proiecte.

Între referenții seminarului s-au numărat: Tudor Amza (Poliția Județului Ialomița), Erzsébet Ágoston (Oficiul pentru Minorități al Guvernului Ungar), András Bíró (Fundatia Autonomă, Ungaria), Vasile Burtea (Ministerul Muncii și a Protecției Sociale), Vera Câmpeanu (APADOR-CH), Ferenc Csörtán (Ministerul Culturii), Nicolae Gheorghe (Romani Criss), Matei Heckel (Ministerul Învățămîntului), Carel Holomek (HCA, Republica Cehă), Vasile Ionescu (Ministerul Culturii), Dan Sergiu Oprea (APADO), Anatolie Anton Rădiță (Revista Tribuna, Moldova), Roiniță Rora (Consiliul pentru Minoritățile Naționale), Miroslav Samardzic (Center for Antiwar Action Yugoslavia), Dan Radu Stănescu (LADO), Amélie Elena Stăncescu (IRDO), Marian Țața (Asociația Pro Democrația), Ioaneta Vintileanu (Inspectoratul General al Poliției), Renate Weber (APADOR-CH).

Cei 80 de participanți, printre care reprezentanții romilor din Hădăreni și alte zone, organizații de apărare a drepturilor omului (Ivan Fiser, Amnesty International; Rudolf Herbert și Rudi Wildenmann, Fundația Heinrich Böll), instituții ale statului (Dumitru Borțun, Președinția României; Ana Hancu, Muzeul Județean Mureș; Ioan Mihut, Consiliul Minorităților Naționale; Ioan Oros, Insp. de Poliție al Județului Mureș), presa locală și națională au purtat dispute vii, mai ales legate de evenimentele din Hădăreni, și cele similare din țară. Nu a existat consens nici măcar în definirea acestor evenimente, reprezentanții autorităților considerînd că este vorba de conflicte sociale, reprezentanții organizațiilor de drepturile omului numindule conflicte interetnice, pe considerentul că în cele aproape 40 de cazuri similare din țară, victimele au fost în exclusivitate romii. În multe probleme, reprezentanții seminarului au putut observa o informare slabă a autorităților participante. Cu această ocazie, Csorkuly Sándor, consilier județean, lider al Uniunii Romilor din Județul Mureș și-a manifestat protestul împotriva raportului SRI, care, după afirmațiile dînsului, conține nenumărate erori, aducînd prejudicii împotriva unui lider politic cu scopul de a-l intimida.

Cu ocazia seminarului au avut loc și evenimente culturale: vernisajul expoziției fotografice a lui Jakab Tibor, recitalul actriței Kilyén Ilka, spectacolul păpușarului Rudolf Moca, prezentarea versurilor Luminiței Cioabă în lectura autoarei, dansuri și cîntece ale romilor din Tîrgu-Mureș și Gornești.

(H.I.)

UN AN DE LA EVENIMENTELE DIN HĂDĂRENI

„Dintre măsurile imediate menționăm:

[...]

b) refacerea grabnică a caselor și locuințelor distruse. Asigurarea temporară a condițiilor de locuit pentru familiile sinistrate;

c) ajutorarea familiilor afectate de evenimente, pentru a-și procura bunuri imobile distruse sau degradate și a-și refăce și alte componente ale gospodăriilor afectate de incendii” (din Raportul subcomisiei parlamentare privind împrejurările și cauzele care au declanșat evenimentele din localitatea Hădăreni - octombrie 1993)

„GUVERNUL ROMÂNIEI hotărăște:

Art. 1 - În vederea reconstruirii gospodăriilor distruse de incendiul din 20 septembrie 1993, în localitatea Hădăreni, comuna Chețani, se constituie la nivelul județului Mureș, un fond special în sumă de 25 milioane lei, cu acoperire din fondul de intervenție prevăzut în bugetul de stat pe anul 1993, la dispoziția Guvernului.

Art. 2 - Suma de 25 milioane lei prevăzută la art. 1 se va utiliza pentru reconstrucția gospodăriilor distruse de incendiul la data de 20 septembrie 1993 din localitatea Hădăreni, comuna Chețani din județul Mureș, conștinând în refacerea zidurilor, acoperișurilor, a tîmplăriei distruse și acolo unde e cazul a instalației de curent electric.

Din același fond, în mod excepțional, pe baza deciziei unei comisii constituite din reprezentanți ai Consiliului local și ai Consiliului județean, se poate acorda și sprijin financiar familiilor sinistrate pentru înlocuirea unor obiecte casnice de strictă necesitate distruse de incendiu” (din Hotărîrea nr. 636/1993 a Guvernului României, privind alocarea unor fonduri din bugetul de stat pe anul 1993 pentru reconstruirea caselor din localitatea Hădăreni, comuna Chețani din județul Mureș - 19 noiembrie 1993)

„După un an, situația se prezintă astfel:

a) din cele 14 de case incendiate și trei avariate au fost reconstruite patru case, consumînd tot fondul alocat de Guvern. Restul familiilor vor trăi a doua iarnă în pinițe și cocioabe;

b) nici o familie nu a primit nici un fel de sprijin pentru a-și procura minimul necesar de îmbrăcăminte, încălțăminte, obiecte casnice. (din realitatea constatată la fața locului - octombrie 1994)

***

În data de 20 septembrie 1993, un grup de cetățeni din satul Hădăreni a ucis trei persoane, după care a incendiat o parte a caselor care aparțineau romilor. După acest eveniment tragic, 17 familii de romi și-au pierdut casele și toate bunurile.

Dosarul de urmărire penală nr. 1/P/1993 al Parchetului de pe lângă Curtea de Apel Mureș,

instrumentat de procurorul criminalist Muică Liviu, conține declarațiile a peste 70 de persoane (unii dintre ei au fost chemați de patru ori pentru a da declarații). Între martori se află și doi poliști, care au fost de față la evenimentele încă din primele momente: Moga Ioan și Șușcă Alexandru (una dintre victime, Lăcătuș Pardalian a fost încătușat de către poliști, fiind ulterior preluat de mulțimea).

În ciuda multitudinii de date, după un an de cercetări nimeni nu a fost găsit vinovat pentru omor și incendierea caselor.

***

Nu lipsesc încercările de intimidare a martorilor, între altele: amende între 5 - 10000 lei pentru „tulburarea liniștii publice”, arestarea dnei Moldovan Maria pentru neplata unei amenzi în timp ce contestația dînsiei adresată Judecătoriei Tîrgu-Mureș nu a fost încă soluționată, retragerea avizului de portar al dlui Rostaș Octavian pentru că în timp ce se afla în post, la un alt post au intrat hoți în unitate.

***

„Cu toate dificultățile pe care le prezintă cauza, aceasta va putea fi soluționată.” (din scrisoarea dlui Dan Petru, prim-procuror a Parchetului de pe lângă Curtea de Apel Tîrgu-Mureș, adresată Ligii Pro Europa - 9 mai 1994).

(H.I.)

Biblioteca Ligii Pro Europa

Politică

Mi a politika? - volum editat de Századvég, Budapesta în 1994. Este o culegere de studii din diferitele ramuri ale politologiei maghiare.

Drepturile omului

Revista Româna de Drepturile Omului - editată de APADOR-CH din București, este o publicație trimestrială cu patru secțiuni: un grupaj de articole în spirit academic, un grupaj de analize pe cazuri concrete, masă rotundă și informații din domeniul drepturilor omului. Cîteva titluri din primele patru numere: Trei cazuri de arestare nedreaptă, Separarea puterilor în stat: Propuneri de modificare a Constituției, Dreptul la liberă exprimare, Pedepsă cu orice preț, Pedepsa capitală, Instituții supărate pe drepturile omului, Un decret neconstituțional.

Drepturi ale persoanelor aparținând minorităților naționale - volum editat de Regia Autonomă „Monitorul Oficial”, București în 1993, seria Drepturile Omului în România. Trece în revistă datele ultimului recensământ cu privire la minoritățile etnice, legislația referitoare la minorități și instituțiile minorităților.

Istorie

Gál László - Javallat - volum editat de Universitatea Eötvös Loránd, Catedra de Filologie Română, Budapesta, 1992 în seria Encyclopaedia Transylvanica. Este o prezentare a primului proiect de lege în limba maghiară din Transilvania, întocmită în 1839.

Cultură

Imre Szacsavay, Sándor Kicsi - In Transylvania - volum editat de Officina Nova, Budapesta în 1993 prezintă în formă de album (trei volume de limbă engleză) cultura maghiară din Transilvania.

Moses Gaster - Judaica & Hungarica - editat de Universitatea Eötvös Loránd, Catedra de Filologie Română, Budapesta, 1993 în seria Encyclopaedia Transylvanica. Prezintă interferențele culturale și politice dintre evrei, maghiari și români, prin articole și scrisori de limbă maghiară, română, germană, engleză.

Etnografie

Henri H. Stahl - A régi román falu és örkösege - editat de Universitatea Eötvös Loránd, Catedra de Filologie Română, Budapesta, 1992, în seria Encyclopaedia Transylvanica. Autorul este unul dintre cei mai recunoscuți sociologi ai Europei de Est, născut în 1901 la București. Această carte este un rezultat al studiilor de teren din România (în special anii '20).

Organizații

Catalogul organizațiilor neguvernamentale din România - editat în anul 1994 de Fundația Soros pentru o societate deschisă. Prezintă toate organizațiile neguvernamentale din țară, cu adresa, scopul și activitatea lor.

Periodice:

Uncaptive Minds, Magro Press, NZZ, Le Français dans le Monde, Tribune pour l'Europe, Regenbogen, Pro Minoritate, Minority Rights Group Report, Korunk, Világosság, Mozgó Világ, Geo Magazin, Természet Világa, Blute.

L.P.E. - FILIALA SATU MARE

Acțiune umanitară

Șapte copii talentați în domeniul literaturii, muzicii și al artelor plastice, câștigători ai concursului „Europa - casa noastră comună” au petrecut două săptămîni din vacanță în tabăra de la Teleaga (județul Prahova). Finanțarea lor a fost asigurată din fondul strîns în urma spectacolului de binefacere și a licitației de tablouri organizate de Filiala Satu Mare a LPE.

Proiect

Proiectul „Promovarea multiculturalității - factor de prevenire a conflictelor” a obținut o finanțare din partea Comunității Europene, în cadrul Programului pentru democrație - PHARE, în valoare de 6090 ECU. Acest proiect are o durată de un an și include organizarea a cinci seminarii în orașele Satu Mare, Carei, Negrești-Oaș și Tășnad, precum și a șase mese rotunde în aceleași localități, toate avînd tematica investigării interferențelor multiculturale din această zonă a țării. Proiectul a debutat în luna septembrie cu realizarea unui film video, respectiv cu un sondaj de opinie în rîndul populației, privind cunoștințele omului de pe stradă despre culturile etniilor din Transilvania. Prima masă rotundă a avut loc în Satu Mare, pe tema „Democrație și cultură”, la care au participat 30 de invitați, oameni de cultură din oraș, precum și domnii Dumitru

Avakian, critic muzical din București și Csorján Ferenc, directorul Direcției pentru minorități din cadrul Ministerului Culturii din București.

Colaborare

Filiala a oferit ajutorul necesar grupului sosit de la APADOR-CH din București pentru cercetarea cazului Racșa, unde casele romilor au fost incendiate. Cu această ocazie, au avut loc întîlniri cu oficialități ale Poliției, Procuraturii și a Prefecturii din Satu Mare.

Participări la simpozioane

Copreședinta Filialei Satu Mare a LPE, dna Anamaria Pop a participat la un simpozion-masă rotundă, organizat de Asociația Dialog Interetnic la Cluj, la două seminarii organizate de Academia Evanghelică din Transilvania la Sibiu (primul legat de problematica drepturilor minorităților naționale, a doua de cea a femeilor), precum și la Forumul cetățenesc al Asociației de prietenie româno-ungare din Pécs la Brașov.

Vizite

În ultima perioadă, Filiala din Satu Mare a LPE a fost vizitată de John Edwin Mroz (președintele Institutului pentru studii Est-Vest din New York), Igor Ilko, B. Wiskie, dr. Anton Ondrej, Lyn Ellsworth și László Albert din cadrul aceluiași institut.

Anamaria Pop

CROSUL PRO EUROPA

Centrul Intercultural, în colaborare cu Fundația Heinrich Böll din Köln (Germania), a organizat în data de 21 mai 1994 prima ediție a Crosului Pro Europa, deschis tuturor celor care văd în mișcare o sursă de sănătate fizică și morală.

Crosul s-a desfășurat în centrul orașului Tirgu-Mureș și a avut ca scop stimularea mișcării sportive amatoare, a mișcării sistematice - a sportului în general - ca sursă de sănătate și prilej de relaxare a pasiunilor artificiale create, de trezire a atitudinii de normalitate civică.

În ciuda vremii ploioase, peste 400 de tineri și vîrstnici au alergat pe distanța de 3, respectiv 6 km, clasamentele întocmindu-se pe categorii de vîrstă și sex.

Datorită sprijinului pe care l-am primit din partea unor firme de stat și particulare din oraș și județ, s-au acordat diplome și plachete tuturor participanților, iar primii clasați în categoriile lor au primit medalii și premii. Premii speciale au fost oferite celui mai tînăr participant (Ferenci Dalma, 6 ani), celui mai vîrstnic participant (Anton Ionescu, 86 ani), celei mai numeroase familii participante etc.

Festivitatea de premiere a fost prefațată de atribuirea unei frumoase cupe de rubin lui Marius Urzică, campion mondial la cal cu mîner, prezent la Tirgu-Mureș la o întrecere de gimnastică.

(L.K.)

SEMINAR LA LUZERNA

Între 25 iunie-3 iulie 1994 la Luzerna (Elveția) a avut loc un seminar pentru femei din România. Au participat 29 de persoane din diferite colțuri ale țării, doamne implicate în activități sociale, de caritate sau bisericești. Invitația și finanțarea a fost oferită de „Katholischen Frauenbundes SKF“ din Elveția.

Lucrările seminarului s-au axat pe teme principale ca: schimb de informații, munca în organizațiile de femei, probleme de sănătate la nivel macrosocial, activități sociale, activități economice, pregătire și perfecționare în specialități pentru femei, studiul sistemului elvețian.

Organizatoarele seminarului au oferit participanților pe lângă cunoașterea aprofundată și motivată a muncii acestei organizații naționale, vizite în puncte sociale și de sănătate, la organizații feminine și la diferite persoane din Elveția.

Contactul cu această organizație permite și solicită în același timp o conlucrare viitoare în beneficiul ambelor părți, precedent foarte reușit pentru conlucrări viitoare, Fundația Soros oferind cadrul economic care a permis derularea activității în bune condiții. (L.B.)

TABĂRĂ DE INTERCULTURALITATE

Între 3-10 iulie a avut loc la Tîrgu-Mureș Tabăra de Interculturalitate organizată de National Federation of Women's Institute (Anglia) și Liga Pro Europa, în colaborare cu alte organizații de femei: Asociația de Femei a Bisericii Reformate din Cetate - Tîrgu-Mureș, Secția Femei a PNȚ-CD, Fundația „Bethlen Kata“, Secția Femei a Partidului Creștin Democrat Maghiar din România, Asociația Culturală „Lorántffy Zsuzsanna“. Ca invitate au mai participat reprezentantele Bisericii Ortodoxe Române din Tîrgu-Mureș.

Programul a cuprins discuții pe tema aromaterapie, croitoriei, aranjamentelor florale, lucrurilor de mînă, a artei culinare; o expoziție de lucru de mînă din diferitele zone ale județului și o demonstrație de artă culinară. Totodată s-a vizitat orașul Tîrgu-Mureș și au avut loc excursii în Praid, Sovata, Corund.

Pentru organizațiile de femei din țară a fost deosebit de utilă prezentarea sistemului de piețe de tipul „W. I. Market“, care dă posibilitatea supraviețuirii economice atît a

organizațiilor locale, cît și a celor regionale și naționale.

În atelierele de lucru paralele au fost pregătite grupuri de femei care și-au însușit cunoștințele și experiența voluntarilor englezi în activitatea lor socială. Implicarea în viața comunităților locale a fost o altă temă importantă. Vizitarea obiectivelor cultural-istorice ale orașului, a expoziției de icoane de la Protopopia ortodoxă, a muzeului etnografic care a oferit și o mini-conferință asupra raporturilor populare din zonă și România, a Bibliotecii Teleki, a concertului de orgă de la Cetate etc, au lăsat o imagine pozitivă a culturii noastre asupra grupului de englezi.

Conlucrarea a șase de organizații feminine diferite din Tîrgu-Mureș a oferit o ocazie unică pentru femeile orașului, în care ele s-au cunoscut, și-au cunoscut și recunoscut activitățile. Probabil această ocazie a creat un precedent foarte reușit pentru conlucrări viitoare, Fundația Soros oferind cadrul economic care a permis derularea activității în bune condiții. (L.B.)

CARAVANA ECOLOGICĂ CRIȘ

După două programe, cel de pe râul Mureș (1991) și Someș (1992), între 5-30 august 1994 a avut loc programul Criș - ca și primele două, în colaborare cu Tisza Klub din Szolnok, Ungaria -, care a urmărit cercetarea stării ecologice a Crișului Alb și Negru, cu scopul de a realiza un amplu curent de opinie și solidarizarea tuturor forțelor pentru refacerea unui mediu sănătos.

Caravana, în afara studiilor științifice efectuate de renumiți biologi din România și Ungaria, avea în program și mese rotunde în diferite localități de pe parcurs, cu titlul: „Apa noastră: Crișul Alb“ (la Ineu), „Ce aduce și ce duce mai departe Crișul Alb?“ (la Chișineu Criș), „Cît de neagră este apa Crișului Negru?“. Pentru a oferi o cît mai largă mediatizare a problemelor ecologice, în data de 15 august a avut loc o conferință de presă la Secășele cu titlul: „Scopurile Caravanei ecologice Criș“.

Speranța celor două ONG-uri (Liga Pro Europa și Tisza Klub) care au organizat cele trei caravane este ca aceste acțiuni să promoveze cooperarea transfrontalieră între specialiști, să contribuie la un schimb de experiență care să faciliteze păstrarea mediului înconjurător și reducerea poluării care nu cunoaște granițe.

RAPORTURILE INTERETNICE ÎN BUCOVINA

În data de 27 septembrie 1994, invitata Ligii Pro Europa, dna Mariana Hausleitner, profesor la Ost-Europa Institut din Berlin, a ținut conferința cu titlul „Cum au evoluat raporturile interetnice în Bucovina în secolul XX“.

Dna Hausleitner, născută la București, este specialistă în dinamica relațiilor interetnice din regiunea central-estică a continentului, susținîndu-și doctoratul în domeniul istoriei minorităților din România. Membră fondatoare a Comitetului pentru Drepturile Omului în România din cadrul Fundației Heinrich Böll din Germania, s-a remarcat și printr-o activitate susținută în apărarea drepturilor omului în România, atît în perioada dictaturii ceaușiste, cît și după decembrie 1989.

Prelegerea dnei Hausleitner a prezentat pe scurt istoricul conviețuirii românilor, rutenilor, evreilor, germanilor, din 1775, cînd Bucovina a devenit parte a Imperiului Habsburgic, concentrîndu-și atenția asupra secolului XX. Un secol zbuciumat pentru întreaga Europă, secol în care Bucovina, după voia marilor puteri, a fost un teritoriu care și-a schimbat des stăpînirea.

După prelegere și proiecția unor diapozitive din Bucovina, au urmat discuții. Discuții care, din păcate, au dovedit că mulți intelectuali români, cînd este vorba de Bucovina, își ascultă sentimentele și nu rațiunea. Astfel se explică afirmațiile - cel puțin riscante din partea unor personalități de genul: „Bucovina este pămînt străvechi românesc“, fără a lua în seamă situația actuală, în care populația românească din Bucovina este minoritară. Prea puțini au fost de părere că lupta ar trebui dusă nu pentru „reîntregirea“ României, ci pentru ca toți locuitorii Bucovinei să aibă aceleași drepturi. Acest mod de gîndire dovedește utilitatea conferinței ținute de dna Hausleitner și necesitatea unor noi și noi discuții pe această tematică. (H.I.)

MULTICULTURALITATE ÎN ARHITECTURA ECLEZIASTICĂ DIN TRANSILVANIA

Nu este un secret pentru nimeni că unul dintre scopurile principale ale Centrului Intercultural al Ligii Pro Europa este să arunce punți peste prăpastia artificial creată între etnii, națiuni, culturi, biserici, confesiuni.

În această stranie epocă a "tranziției" (de după epoca "luminii") excesul de afirmare a identității tănuite și refulate atîta amar de vreme a dus, poate involuntar dar implicit, și la ghețozarea culturilor. Această stare este cu atît mai absurdă într-o regiune unde conviețuiesc de secole numeroase etnii și confesiuni, interferențele reciproce fiind nu numai inevitabile dar și benefice. "Ideea acestei manifestări - am îndrăznit să declar în deschiderea Simpozionului cu titlul de mai sus -, face parte dintr-un gînd mai amplu de recuperare și afirmare a valorilor noastre comune. Accentul ar trebui să cadă pe valorile COMUNE. Edictul de toleranță religioasă care s-a proclamat în acest oraș, în 1571, în biserica pe care am vizitat-o împreună aseară, ar trebui să fie cartea de vizită cu care noi, România de astăzi, în particular, melegurile noastre transilvane, să intre în Europa. Din păcate, alături de această carte de vizită avem și alte amintiri pe care am dori să le uităm, dar nu avem voie să le uităm pentru a nu repeta istoria. Aici, la cîțiva pași de această sală, în martie 1990 s-au derulat acele

„Cînd îmi închipui că Ardealul ar putea deveni un paradis al multiculturalității, îmi închipui că Raiul ar putea fi un fel de Ardeal.”

tragice evenimente de care trebuie să ne fie rușine. Această rușine trebuie să ne fie spălată și sperăm că această manifestare va fi unul dintre gesturile care încearcă acest lucru.”

În cursul celor două zile de expuneri și dezbateri, o serie de personalități ale culturii noastre - arhitecți, istorici, oameni de artă -, au străbătut ampla paletă a multiculturalității transilvane, de la tradiție la tendințele actuale, cuprinzînd într-un singur

mănunchi multicolor originalitatea bisericilor ortodoxe de lemn din Ardeal, spațiul ecleziastic baroc din Banat, specificul transilvan al bisericilor protestante maghiare, arhitectura ecleziastică armenească și mozaică, goticul oriental al kirchenburgurilor săsești, pînă la contribuțiile contemporane ale proiectanților de biserici sau case de

„Ideea acestei manifestări face parte dintr-un gînd mai amplu de recuperare și afirmare a valorilor noastre comune.”

rugăciuni, nu odată în flagrantă contradicție cu specificul regional și chiar cu bunul gust. Și toate acestea, la un autentic nivel academic, garantat în mod cert de lista participanților care nu mai necesită comentarii. Astfel în ordinea intrării în "scenă": Aurelian Trișcu de la Institutul de Arhitectură din București, Ioan Toșa de la Muzeul Transilvaniei din Cluj, Mircea Moldovan de la Școala de Arhitectură din Cluj, Rodica Vărtaciu și Adriana Buzilă de la Muzeul Banatului din Timișoara, Kovács András de la Academia Română din Cluj, Janó Mihály de la Muzeul Secuilor din Sf. Gheorghe, Muradin Beyer Katalin de la Școala de Arhitectură din Cluj, Csörtán Ferenc de la Ministerul Culturii, Virgil Pop de la Direcția Monumentelor Ansamblurilor și Siturilor Istorice Transilvania de Vest din Cluj, Spielmann Mihály de la Biblioteca Teleki, Paul Niedermaier de la Sibiu, Marina Iliescu de la Comisia Națională a Monumentelor, Ansamblurilor și Siturilor Istorice, Hermann Fabini arhitect restaurator de la Sibiu, Zakarias Attila arhitect de la Sf. Gheorghe, Adriana Matei de la Școala de Arhitectură de la Cluj, Mariana Celac și Ștefan Lungu de la Institutul de Arhitectură din București.

Paralel cu Simpozionul a avut loc și o expoziție de gravuri, fotografii, planuri, relevee, proiecte ale bisericilor organizată, sau mai bine zis improvizată în foierul din fața Sălii Mici a Palatului

Culturii, dat fiind faptul că autoritățile culturale locale au rămas surde la toate apelurile noastre de a ne pune la dispoziție, pentru acele cîteva zile, o sală de expoziție cît de cît adecvată. Atitudine care nu a putut diminua cu nimic valoarea intrinsecă a manifestării, chiar dacă, după cum s-a exprimat și Andrei Pleșu în cuvîntul său de deschidere: "E firesc ca tema multiculturalității să nu producă încă mari aglomerări de oameni..." Și deși Andrei Pleșu a vorbit în deschidere, aș dori să închei sumara trecere în revistă a acestui important eveniment cultural tot cu ideile reputatului om de cultură: "Există prejudecata, din păcate susținută și cu argumente culturale, uneori teologice, că Binele e omogen, unitar, iar Răul e multiplu. Tot ce ține de multiplicitate trece în mod mecanic la rubrica Bine. Asta face ca imaginile tradiționale ale Iadului să fie foarte pitorești pentru că au diversitate în ele, pentru că există o specializare a viciilor, o ierarhie a lor, un fel de diviziune barocă a viciului bine repartizat pe cercuri, pe capitole, pe districte. Există o multiculturalitate a Iadului, ca să spun așa, care-l face simpatic față de imaginile Raiului, care sînt toate cotoprite de o omogenă psalmodiere îngerească în care un fel de roză moarte termică a universului a ajuns să devină un mod de viață. Ori eu nu cred că e așa. Eu cred din toată inima că Raiul e și el multiplu, că există o diversitate a virtuților, există o multiplicitate acolo care face posibil ca în Rai să ajungă lume foarte deosebită, lume care nu este ucisă în diversitatea ei de o monotonie a virtuții. Virtuțile adevărate nu sînt monotone, sînt creatoare, sînt vii, sînt policrome și cred că în Rai încap virtuți foarte diferite, cred că încap oameni foarte diferiți, cred că Raiul este un paradis al multiplului și al multiculturalității. Aș spune că tot atît de des cît îmi închipui că Ardealul ar putea deveni un paradis al multiculturalității, îmi închipui că Raiul ar putea fi un fel de Ardeal. Ar putea fi un fel de sinteză fericită a diversității: cu sași, cu unguri, cu români, cu evrei și cu multe alte specii, care realizează acolo ceea ce cu atîta efort nu reușesc să realizeze pe Pămînt.”

Szokoly Elek

ATELIERELE DEMOCRAȚIEI

(continuare din pag. 1)

Sîntem azi invitați din nou să reflectăm împreună asupra perspectivelor și alternativelor în fața cărora se află societatea noastră. După cinci ani de la revoluție, în ciuda unor incontestabile succese în democratizarea societății noastre, nu exista încă certitudinea orientării majore și durabile a României. Gesturi contradictorii, improvizații și concesii riscante fac ca România să riște rămînerea, pentru o bună bucată de vreme, la periferia propriilor ei interese.

Imperfecte sau nu, democrațiile funcționale de azi sînt mult mai mult rodul încăpățînării și autoorganizării societății civile decît fructul unui despotism luminat. Cu alte cuvinte, democrația nu este nicăieri un cadou al statului, ci o stare permanentă de veghe și automobilizare a societății și a fiecărui cetățean.

Cu ce ne prezentăm azi în fața Europei, la acest moment de anevoioasă reunificare cu noi înșine? Ne redescoperim memoria, trecutul, tradițiile, căci în viitorul european se află o mare parte din trecutul nostru: structurile autonome ale lumii satului - în Transilvania și Banat acestea erau codificate cu multă precizie, orînduind comunitățile rurale după legi proprii, adesea diferite de la zonă la zonă și deplin independente față de autoritățile centrale - diversitatea culturală, lingvistică și religioasă, toleranță și solidaritatea...

România, devenită membră a Consiliului Europei și asociată la Uniunea Europeană va trebui să-și revadă cadrul legislativ în sensul acestei apartenențe. Monopolul statului în domeniul administrației publice locale va trebui să lase locul unui exercițiu real al autonomiei locale. Instituții perimate, bunăoară aceea a prefectului, înzestrate azi cu puteri superioare organelor alese vor trebui să se conformeze unei logici noi, potrivit căreia cetățeanul și comunitatea locală sînt cei mai în măsură să decidă asupra problemelor care îi privesc direct. Subsidiaritatea va înlocui centralismul dirijist, deoarece fără participare nu există responsabilitate civică.

Toate aceste deziderate de sincronizare a României la Europa nu se pot concretiza fără refacerea societății civile, fără renașterea responsabilității civice. Atomizată de dictatură, societatea românească a dat dovadă în primele luni de după revoluție de o adevărată frenezie a autoorganizării. Au reapărut, într-un

interval neverosimil de scurt partide, sindicate, asociații profesionale, comunități etnice sau religioase și îndeosebi numeroase organizații neguvernamentale cu scopuri dintre cele mai diverse.

După acest prim avînt, s-a remarcat o încetinire a apetitului asociativ, România rămînînd și la acest capitol undeva în urma celorlalte țări din fostul bloc comunist. Lipsesc mai cu seamă organizațiile neguvernamentale de interes local, care să reunească pe cetățenii unei aceleiași comunități locale în vederea promovării unui interes colectiv. Dimpotrivă, și în domeniul neguvernamental există mentalitatea unui anume centralism structural, numeroase ong-uri fiind filiale ale unor locale. În acest reflex se ascunde rezervă acumulată de-a lungul anilor față de șansele reale ale rezolvării problemelor la nivel local, dar și realitatea că încă în România, dreptul la asociere, deși garantat de Constituție este în fapt restrîns de limitări materiale. Statul nu favorizează dezvoltarea acestui sector terțiar, manifestînd mefiență față de grupările independente.

De altfel, intervențiile lor publice în favoarea protejării moștenirii culturale, a protejării mediului, a apărării drepturilor omului sau din atîtea alte domenii, sînt aproape fără ecou. Accesul la informație continuă să fie drastic limitat, participarea publicului sau a reprezentanților cetățenilor la lucrările parlamentului rămîne de domeniul dezideratului. În aceste condiții nu e surprinzătoare apatia care apare în structurile societății civile supusă afit austerității financiare, cît și reflexelor arogante ale statului paternalist.

Și totuși, criza profundă care însoțește tranziția nu poate fi soluționată fără o implicare a comunităților, a fiecărui cetățean în propriul destin. Autonomia locală și asumarea responsabilității civice sînt nu o modă trecătoare care ni se impune din afară, ci și o întoarcere la propriile noastre tradiții, acoperite sub stratul unei amnezii istorice mult mai puțin definitive decît părea în urmă cu numai cîțiva ani. Fără această regăsire a propriilor noastre valori și sincronizarea la Europa proiectul național al României nu poate fi realizat. Armonia socială, toleranța etnică, solidaritatea interumană, participarea responsabilă sînt valori civice care nu pot să se dezvolte în condițiile unei ingerințe permanente a statului în treburile comunităților și ale indivizilor.

DREPTURILE OMULUI ȘI SAU RELIGIA?

În Sala mică a Palatului Culturii, la data de 24 mai a avut loc masa rotundă cu titlul „Drepturile omului și/sau religia?”. Ca referențiu au fost invitați dr. Ilie Moldovan de la Institutul Teologic Ortodox din Sibiu (cu tema Preceptele morale ale Bibliei), dr. Székely Dénes de la Institutul Teologic Romano-Catolic din Alba Iulia (cu tema Drepturile omului și morala creștină - temă ne prezentată, dl dr. Székely nereușind să ajungă la Tîrgu-Mureș), Varga László de la Parohia reformată nr. VIII din Tîrgu-Mureș (cu tema Evoluția istorică a moralei creștine), Ligia Neacșu de la SIRDO din București (cu tema Istoricul drepturilor omului), Dan Radu Stănescu de la LADO din București (cu tema Drepturile omului în sistemele de convenții europene) și Ion Iacoș de la APADOR-CH din București (cu tema Filosofia drepturilor omului). Au fost invitați profesori implicați în domeniu (cei care predau religie și comportament civic în școli) și reprezentanții cultelor din Tîrgu-Mureș.

Discuțiile au scos la iveală divergențele de opinii existente între teologi și militanți ai drepturilor omului, în special cele legate de problematica articolului 200 din Codul Penal al României. Au apărut păreri contradictorii chiar și în unele probleme care - credeam noi - ar trebuit tratate în mod similar de ambele părți, cum ar fi cea a dreptului la viață.

Masa rotundă și-a atins în parte scopul: au fost prezentate afit părțile comune ale celor două moduri de gîndire, cît și diferențele dintre ele. Surprinzătoare a fost prezența a numai 40 din cei 150 de invitați.

(H.I.)

Liga PRO EUROPA

Redactor coordonator: Haller István
Tehnoredactare: Niculae Gabriel
Culegere text: Kacsó Judit-Andrea
Liga Pro Europa
4300 Tîrgu-Mureș, ROMANIA
P-ța Trandafirilor nr. 5, et. III.
C.P.: 1-154
Tel./fax: +40-(0)65-117584, 168549
Cont bancar BASA suc. Tg. Mureș
Lei: 4596860100; USD: 47968601300
DM: 47968601301; FrF: 47968601305

RETROSPECTIVA 1994

I. SEMINARI, COLOCVII, MESE ROTUNDE ORGANIZATE DE LPE

15 martie, Tîrgu-Mureș, masă rotundă: „Europa contra intoleranței”

6 aprilie, Tîrgu-Mureș, colocviu: „Dezvoltare și cultură”. În colaborare cu Opération Villages Roumains. A participat Karen Fogg, ambasadoarea Uniunii Europene la București

15-16 aprilie, Sibiu, seminar internațional: „Drepturi individuale-Drepturi colective”. În colaborare cu Academia Evanghelică Transilvania

26 aprilie, Tîrgu-Mureș, masă rotundă: „Interculturalitatea în Transilvania”

24 mai, Tîrgu-Mureș, colocviu: „Drepturile omului și/sau Religia?”

10-11 iunie, Tîrgu-Mureș, simpozion și expoziție foto: „Multiculturalitate în arhitectura ecleziastică din Transilvania”

2-10 iulie, Tîrgu-Mureș, atelier de lucru: „Femeile în promovarea valorilor multiculturale”. În colaborare cu Women International din Marea Britanie

27 septembrie, Tîrgu-Mureș, conferința dnei Mariana Hausleitner, profesor la Freie Universität Berlin: „Bucovina”

Masa rotundă „Democrație și cultură”, organizată de Filiala LPE Satu Mare

3 noiembrie, Tîrgu-Mureș, masă rotundă: „Conferința regională de la Viena consacrată problemelor femeii”

17-18 noiembrie, Satu Mare, seminarul „Promovarea multiculturalității - factor de prevenire a conflictelor” organizat de Filiala LPE Satu Mare în colaborare cu PHARE

25-26 noiembrie, Tîrgu-Mureș, seminar internațional, expoziție foto, spectacol: „Romii-necunoscuții de lângă noi”

2 decembrie, Tîrgu-Mureș, inaugurarea Colegiului Democrației și conferința: „Uniunea Europeană, istorie și perspective”, susținută de Karen Fogg, ambasadoarea UE la București

Masa rotundă „Presa într-un stat de drept”, organizată de Filiala LPE Satu Mare

Biroul de drepturile omului - referent Haller István - a investigat cazuri din localitățile Hădăreni, Reghin, Plăieșii de Sus, Cașinul Nou, Lunga, Zetea, Dealu, Porumbeni Mici. A monitorizat plîngerile individuale. A cooperat cu organizații neguvernamentale române și străine pentru elucidarea aspectelor legale ale cazurilor investigate și protejarea intereselor unor cetățeni afectați de proceduri abuzive sau discriminatorii. A acordat consultații gratuite unui mare număr de solicitanți.

II. TABERE, MANIFESTĂRI DIVERSE

21 mai, Tîrgu-Mureș: „Crosul Pro Europa”, ediția I. Dedicat zilei Europei

19-24 iulie, Bălványos: „Universitatea de Vară”, ediția a V-a. În colaborare cu Pro Minoritate, Ungaria, Pro Democratia și

MISZSZ, România

1-15 august, Tușnad: „Europa multiculturală”. Tabără și atelier cu participanți din Polonia, Lituania, Ungaria, România. În colaborare cu Borderland Foundation, Sejny, Polonia

III. STUDII, CERCETARE

„Utilizarea limbilor minorităților-cadru juridic și exercițiul practic: Cazul Tîrgu-Mureș”. În colaborare cu Directoratul pentru Drepturile Omului din Consiliul Europei și Centrul de Cercetare a relațiilor interetnice din Transilvania din cadrul Universității Babeș-Bolyai din Cluj. Coordonare Prof. Dr. Ion Aluș

5-31 august: „Caravana Ecologică Criș”. În colaborare cu Tisza-Klub, Szolnok, Ungaria. Coordonare dr. Sárkány-Kiss Endre

„Bibliografia relațiilor interculturale româno-maghiare în perioada interbelică”. Autor Liviu Malița, Colegiul Transylvanicum, Cluj

Activitățile LPE din 1994 au fost sprijinite de:

Fundația Heinrich Boll, Germania; IDEE, SUA; NED, SUA; CEBEMO, Olanda; PHARE, România; Fundația Soros România, Filiala Cluj; precum și societăți private mureșene

IV. PROIECTE LANSATE ÎN 1994

Centrul Intercultural - cu sprijinul Fundației Heinrich Boll, Germania

Îmbunătățirea relațiilor interetnice în Transilvania - cu sprijinul NED, SUA

Colegiul Democrației - cu sprijinul Programului PHARE pentru Democrație

Democrație și Pluralism - cu sprijinul CEBEMO, Olanda

Multiculturalitatea - factor de prevenire a conflictelor - Filiala Satu Mare cu sprijinul PHARE

V. PARTICIPĂRI LA:

Seminarul „Europa cetățenilor”, organizat de Forum Civiq European și Consiliul Europei, Strasbourg, 7-9 februarie. Au participat S. Enache și Szokoly E.

Seminarul „Europa contra intoleranței”, organizat de Consiliul Europei, Strasbourg, 3-6 martie - Intervenție prezentată de S. Enache

Masa rotundă „Trecutul și problemele actuale ale Balcanilor” organizată de Filiala Euskirchen a Partidului Liber-Democrat din Germania, 17 martie. Referat prezentat de M. Suhăreanu

Forumul Organizațiilor Neguvernamentale, organizat de IFES, Sinaia, 25-27 martie. Intervenție prezentată de S. Enache

Colocviul „Valori morale și Dreptate socială într-o lume în schimbare”, organizat de Centrul Cultural American, București, 21 aprilie. Intervenție S. Enache

Colocviul internațional „Politica externă a Ungariei într-o Europă a regiunilor”, organizat de Academia Evanghelică Elvețiană. Lendava, Slovenia, 11 mai. Intervenție S. Enache

Atelier „Inițierea în mediere”, organizat de PER, Tîrgu-Mureș, 10-11 mai. Participant Haller István

Masa rotundă „Legi ale minorităților-propunerea UDMR”, organizată de UDMR, în colaborare cu LPE și APADOR-CH. Tușnad, 13-15 mai. Participanți S. Enache și Szokoly E.

Colocviul „Atelierele Democrației”, organizat de OVR în colaborare cu Phare. Timișoara, 20-22 mai. Referat S. Enache

Seminar internațional „Organizațiile de apărare a drepturilor omului și apărarea legală a minorităților”, organizat de IHFHR, Sofia, Bulgaria, 10-11 iunie. Participant Haller István

Colocviul internațional „Democrații în tranziție” organizat de IFES, Chișinău, Moldova, 20-21 iunie. Participanți S. Enache și Szokoly E.

Dialogul româno-maghiar „Strîngeri de mînd” organizat de Consiliul Europei. Gyula, Ungaria, 23 iunie. Participanți S. Enache și Szokoly E.

Seminarul „Păstrîndu-ne identitatea, să ne păstrăm deschiși celor de lângă noi”, organizat de Academia Evanghelică Transilvania. Sibiu, 28-29 iunie. Referat prezentat de M. Suhăreanu. Participare Fodor Imre

Vizită de informare în Elveția la invitația Asociației femeilor catolice, 25 iunie-2 iulie. Participante dr. Lucia Briscan și Angela Kovács

Colocviul „Responsabilitatea intelectualilor în Europa Centrală”, organizat de Primăria Székszard, Ungaria, 15-17 septembrie. Participanți S. Enache și Szokoly E.

Întîlnirea „Centers for Pluralism”, organizată de IDEE, Tallin și Vilnius, 28 septembrie-2 octombrie. Participantă S. Enache

Seminar „Împăcarea, izvor de viață nouă. Conviețuirea bisericilor din România”, organizat de Academia Evanghelică Transilvania. Sibiu, 30 septembrie-2 octombrie. Participanți M. Suhăreanu, A. Suhăreanu, Szokoly E.

Forumul româno-ungar „Prietenie-Barátság”, organizat de Asociația Prietenie-Barátság din Pécs, Ungaria cu sprijinul PHARE. Poiana Brașov, 7-8 octombrie. Au participat S. Enache și Szokoly E.

Întîlnirea regională pregătitoare a Conferinței Mondiale a femeilor de la Beijing - 1995, organizată de ONU. Viena, 12-15 octombrie. Referat prezentat de Rosemarie Matei

Seminarul „Violența în familie”, organizat de Universitatea Liberă, Amsterdam, 13-15 octombrie. Referat dr. Lucia Briscan

Forum „Oekonomie und Arbeit”, Berlin, 13-15 noiembrie. Referat dr. Lucia Briscan

Seminarul „Situația școlară a copiilor romi”, organizat de UNICEF, Constanța, 16-20 noiembrie. Participant Haller István